

Vernieuwen of renoveren

Neem de tijd en beslis pas na een proefproject

Onderhoud van de greens is een proces van steeds weer bijsturen. Maar soms zijn ingrijpendere maatregelen nodig om de baan op topniveau te houden. Op de Haagsche kozen ze vorig jaar voor een volledige renovatie.

TEKST: MARTIN SMITS – FOTO'S: FRANK PONT, MARTIN SMITS

Slechte afwatering, onvoldoende lucht- en vochtregulatie in combinatie met een verkeerd grasbestand waren onze belangrijkste problemen, vat

Willem Slats, hoofdgreenkeeper op de Haagsche Golf en Country club de belangrijkste redenen samen om de greens volledig te vernieuwen. De

Haagsche is een van de oudste banen in Nederland en na ruim 60 jaar dresen zit er dan een dikke laag van aarde, zand en organische resten waar je niet meer

doorheen komt met vertidrainen. Het gras sluit ook niet meer aan op de ondergrond. De Haagsche ligt in een duingebied met van nature dus niks dan zand. De greens zijn destijds aangelegd op een laag klei. Voor die tijd een terechte keuze omdat er niet beregend kon worden. In de zomer is een kleibasis prima, in de winter is het een spons. Meer wormen, sneller dichtslaan dat zijn zo de ergernissen, maar daar is nog mee te leven. Maar na tientallen jaren van dresen zoals op de Haagsche ontstaat

duo een situatie waarbij goed gras niet meer kan wortelen vanwege de totaal verstikte ondergrond. Een bijkomend probleem is dat op de Haagsche in de loop der jaren qua opbouw zeer verschillende greens zijn ontstaan. Zo zijn de greens van 1 en 2 in de jaren tachtig verlegd. Die bestaan nu uit een mengsel van zand en klei. Na eerdere renovaties zijn ook de greens van 7 en 17 afwijkend van de gewenste standaardopbouw. Het gevolg hiervan is dat de greens onderling te veel verschil-

len in putting snelheid en aanspelen. En dat past niet op een baan die er eer in stelt om de spelers een optimale baan te bieden. Ook is het onderhoud bij de onderling verschillende greens tijdrovend en intensief, wat ongewenst is voor een goed resultaat. De tee's en fairways zijn op dezelfde manier opgebouwd als de greens, maar omdat die aanzienlijk minder worden bezand, zijn die goed te vertidrainen en is daar geen hinder van de kleilaag op de oorspronkelijke ondergrond.

Alternatieven

Er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Gaat het er alleen om het grasbestand te veranderen dan is dat mogelijk met een onderhoudsbeleid van verschrappen en intensief doorzaaien. Dat betekent echter wel een proces van vele jaren en met zeer slecht te bespelen greens. Op de Haagsche is in eigen beheer een green gerenoveerd met nieuwe zoden maar dat was geen succes. Een invasie van straatgras deed zich voor. De straatgras problematiek is bekend en ook daar is het weer een kwestie van keuzes. Straatgras laat zich niet zomaar verdringen, maar dat zou nog niet zo'n punt zijn. Ook op puur straatgras is prima te spelen, alleen is de green bij veel straatgras maar een klein deel van het jaar in goede conditie. Bovendien vraagt straatgras om relatief veel bestrijdingsmiddelen tegen de vaak optredende ziekten en is veel water nodig voor beregening. Voor duurzaam onderhoud, dat wil zeggen spaarzaam gebruik te maken van dergelijke zaken, is straatgras ongewenst. Daarom bij de Haagsche toch de keuze om verder te gaan met struis en roodwenk. Net als wat de opbouw van de greens betreft moet ook het grasbestand zich ervoor lenen dat de baan het hele jaar open

kan zijn en in prima conditie verkeert. Drie jaar geleden zijn op proef de 18e en een putting green compleet opnieuw aangelegd om te zien of dat misschien een oplossing zou zijn. Dat bleek te werken en leverde ook het inzicht op om nog iets meer zaad te gebruiken en dat oktober toch niet zo'n handige periode is om in te zaaien.

Vorbereiding

Na enkele jaren van oriëntatie en uitproberen is vorig jaar de knoop doorgehakt en viel de beslissing voor een totale renovatie van de greens. Dit jaar zijn de eerste 9 greens volledig vernieuwd en volgend jaar volgt de rest. De 18e hoeft uiteraard niet opnieuw. Simpel gezegd is het een kwestie van een kraan en een paar zandkippers er bij. Grond er uit, nieuw zand er in en opnieuw inzaaien. Geen klei meer vanwege de problemen in de winter. De werkelijke gang van zaken is heel wat genuanceerder. Een complete renovatie van de greens is een ingrijpende en ook kostbare zaak. Dat vergt een goede voorbereiding en begeleiding. De leiding en verantwoordelijkheid voor de realisatie lag bij een speciaal aangesteld projectteam, dat onder leiding stond van de

baancommissaris en waarin ook de aannemer, de architect, de hoofdgreenkeeper en een aantal leden van de terreincommissie zaten. Hier werden de besluiten genomen over veranderingen of werd tussentijds goedkeuring verleend indien een green gereed was om in te zaaien. Voor advies over het aanpassen van de bunkers en de omgeving van de greens werd gebruik gemaakt van de diensten van een architect. In dit geval werd dat Frank Pont met goede referenties en een totaal aanpak die de Haagsche aanspreekt. Bij de renovatie was een van de uitgangspunten om het oorspronkelijke ontwerp van de baan zoveel mogelijk in stand te houden. De bestaande greens zijn daarom nauwkeurig opgemeten en er is uitvoerig studie gemaakt van het oorspronkelijke ontwerp aan de hand van een oude luchtfoto. Een renovatie is wat anders dan een nieuwe baan aanleggen. Er moet veel grond worden verzet en dat moet allemaal gebeuren in een bestaande situatie die niet mag worden aangetast. Bovendien bleef de baan ook tijdens de renovatie zoveel mogelijk open. Daarvoor werd tijdelijk gebruik gemaakt van een soort wintergreens die speciaal hiervoor zijn

aangelegd in de afgelopen jaren met precies hetzelfde grasbestand als de nieuwe greens. Overdag konden de spelers uitsluitend gebruik maken van de tweede negen holes. Zodra de werkers 's middags waren vertrokken, ging de baan weer open. "Cruciaal voor het succes van zo'n operatie is een flexibele aannemer zoals de firma Heijmans en betrokken greenkeepers", volgens Frank Pont die niet alleen het ontwerp maakte maar ook tijdens de uitvoering betrokken was. Voortdurend een vinger aan de pols en contact met de aannemer en de greenkeeper is een van de sleutels voor succes. "Uiteindelijk kent alleen de greenkeeper de baan. Door overleg met Willem zijn er wel op 20 punten aanpassingen geweest."

Niets meer te zien

Al met al is het prima gelopen. Op 15 mei is het werk begonnen en op 6 juli werd de laatste green ingezaaid. Zowel Frank Pont als Willem Slats kijken terug op een letterlijk woelige periode maar veel belovende nieuwe greens als resultaat. "We hebben alle soorten weer mee gemaakt. Koud, nat, warm, droog". Even leek het erop dat we het tijdschema niet

gingen halen. Voor de eerste green had de aannemer bijna twee weken nodig, maar de laatste was in 5 dagen klaar. Het kost toch altijd even tijd voor alles goed op gang is en voordat er is bepaald wat voor die specifieke klus het handigste werkt. Maar uiteindelijk is het prima gelopen. Alles op tijd klaar, het gras fris groen op de green en 'geen spoortje' in het terrein te zien van de toch niet al te misselijke operatie. Vergis je niet in de hoeveelheid grond die is verzet. Alle grond van de greens en voorgreens is nieuw aangevoerd. Op een bepaald moment lag er wel 3.500 kuub grond in het depot. De grond is ter plaatse met een kraan gemengd en steeds geanalyseerd op uniformiteit. Zand afvoeren hoefde niet. In het terrein kon het overtollige zand goed worden weggezet. Een deel van de grond uit de greens is ook weer gebruikt voor de surroundings. Tip van architect Frank Pont voor wie een ingrijpende renovatie of vernieuwing overweegt: "Iedere baan is toch weer anders. Doe daarom altijd eerst een green op proef en kijk hoe dat uitpakt."

Martin Smits is freelance journalist, Biddinghuizen.

Frank Pont, Willem Slats: "De keuze renoveren of vernieuwen is er een van afwegen van voor- en nadelen. Wat wil je en wat heb je er voor over". Weeg de mogelijkheden goed af en leg een proef aan om te zien hoe het uitpakt.

Renovatie betekende op de Haagsche ook dat enkele bunkers werden gewijzigd. Ook zijn er enkele veranderd en aangepast.

De ondergrond is het oorspronkelijke duinzand. In plaats van klei heeft die nu een toplaag van 25 centimeter zand met daar nog een keer 25 centimeter zand gemengd met heide compost.

Waar het allemaal om te doen is. Na het inzaaien is met de hark de laatste hand gelegd aan de green. De beregeningsinstallatie werd aangepast en uitgebreid waar nodig door Bas van Oosterhout. Vanaf nu moet de natuur het even zelf doen. Daarna weer de taak aan de greenkeeper om het allemaal te houden zoals het bedoeld is.

Een complete renovatie doet de baan even veranderen in een bouwput. Toch lukte het om het werk zo uit te voeren dat er uiteindelijk niks van alle geweld meer is te zien. Behalve dan maagdelijke greens die nog even de tijd nodig hebben om weer helemaal vol te groeien.